

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

จากประวัติศาสตร์การเลือกตั้งไทย นับตั้งแต่การเลือกตั้งปี พ.ศ. 2522 มีผู้มีชื่อเสียงที่มีผลงานทางโทรทัศน์ประเภทนักร้อง นักแสดง ผู้ประกาศรายการโทรทัศน์ ผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์ และผู้ดำเนินรายการโทรทัศน์ สนใจลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างต่อเนื่อง เช่น สุเทพ วงศ์กำแหง อุดมพร คชหิรัญ หรืออนาถ ภูวนัย อภิชาติ หาลำเจียก สุทธิพงษ์ ทัดพิทักษ์กุล บิณฑ์ บันลือฤทธิ์ จักรพันธ์ ยมจินดา ศันสนีย์ นาคพงศ์ จนถึงยุคปัจจุบันอย่างจณิสตา ลิวเฉลิมวงศ์ ดนุพร ปุณณกัณฑ์ ยูนันท์ ภมรมนตรี จากสถิติจำนวนผู้มีชื่อเสียงที่มีผลงานทางโทรทัศน์ที่ลงสมัครพบว่า ผู้มีชื่อเสียงกลุ่มนี้มีแนวโน้มลงสมัครรับเลือกตั้งมากขึ้น กล่าวคือ การลงสมัครในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2538 มีผู้มีชื่อเสียงที่มีผลงานทางโทรทัศน์ลงสมัครเพียงไม่กี่คน¹ หลังจากการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา มีผู้มีผลงานทางโทรทัศน์สนใจลงสมัครเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ² โดยเฉพาะการเลือกตั้งครั้งล่าสุดวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548 มีผู้ลงสมัครมากถึง 10 คน ทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด³ ซึ่งนับเป็นสัญญาณที่ดีประการหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลในอาชีพนี้มีความสนใจทางการเมืองมากขึ้น อันจะส่งผลดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ดีตามในบรรดา

¹ไชยยันต์ ปรักติกุล, “นักแสดงกับการสมัครรับเลือกตั้ง,” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 42 ฉบับที่ 2 (11-17 มิ.ย. 2538):31.

²การเลือกตั้งปี พ.ศ. 2538 มีผู้มีชื่อเสียงสาขาสื่อสารมวลชนลงสมัครเฉพาะในกรุงเทพมหานคร 7 คน มากกว่าการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา ประกอบด้วย ศันสนีย์ นาคพงศ์ อริสมันต์ พงศ์เรืองรอง บิณฑ์ บันลือฤทธิ์ สุทธิพงษ์ ทัดพิทักษ์กุล น.พ.ยงยุทธ มัยลาภ รณฤทธิชัย คานเขต และอภิชาติ หาลำเจียก

³ประกอบด้วย ยูนันท์ ภมรมนตรี จณิสตา ลิวเฉลิมวงศ์ ศันสนีย์ นาคพงศ์ ดนุพร ปุณณกัณฑ์ จักรภพ เพ็ญแข นาถยา เบ็ญจศิริวรรณ ปอรัชฌ์ ยอดเนร และชมพูนุช ชายุตพงศ์ ลงสมัครในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ขณะที่เอกพจน์ ปานแย้ม รณฤทธิชัย คานเขต มัลลิกา บุญมีตระกูล และอินทิวา นาทองป่อ ลงสมัครในพื้นที่ต่างจังหวัด รวมทั้งยังมีผู้มีชื่อเสียงจากวงการโทรทัศน์อีกจำนวนหนึ่งลงสมัครระบบบัญชีรายชื่อ ได้แก่ อริสมันต์ พงศ์เรืองรอง ดดาวัลลี วงศ์ศิริวงศ์ และจักรพันธ์ ยมจินดา

ผู้มีผลงานทางโทรทัศน์ที่สนใจลงสมัครรับเลือกตั้งนี้ ปรากฏว่ามีทั้งผู้ที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ ผู้มีชื่อเสียงจากวงการโทรทัศน์บางคนแพ้การเลือกตั้งต่างๆ ที่ถูกคาดหมายว่าน่าจะชนะการเลือกตั้ง ในขณะที่บางคนสามารถชนะการเลือกตั้งได้อย่างเหนือความคาดหมาย ดังตัวอย่างกรณีของต๋นุพร ปุณณกัณท์ นักแสดงซึ่งลงสมัครในสังกัดพรรคไทยรักไทยที่เขต 7 กรุงเทพมหานคร ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2548 ถูกคาดหมายว่าน่าจะชนะการเลือกตั้ง เนื่องจากกระแสความนิยมที่ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งมีต่อพรรคไทยรักไทยขณะนั้นมีสูงมาก แม้กระทั่งผลสำรวจการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งหน้าคูหาเลือกตั้งหรือที่เรียกว่าอิเล็กทรอนิกส์ ก็ระบุว่าต๋นุพรได้รับชัยชนะในเขตเลือกตั้งนี้ แต่เมื่อนับคะแนนเสร็จเรียบร้อย ต๋นุพรก็ต้องพ่ายแพ้ให้กับผู้สมัครคู่แข่งจากพรรคประชาธิปัตย์⁴ ขณะที่เอกพจน์ ปานแย้ม นักร้องลูกทุ่ง ซึ่งลงสมัครรับเลือกตั้งสังกัดพรรคประชาธิปัตย์ ในพื้นที่ที่เป็นฐานเสียงสำคัญของผู้สมัครคู่แข่งอย่างจังหวัดปทุมธานี ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2539 กลับสามารถชนะการเลือกตั้งได้อย่างไม่น่าเชื่อ⁵ นอกจากนี้หากพิจารณาถึงระยะเวลาที่ผู้มีชื่อเสียงจากวงการโทรทัศน์แต่ละคนใช้เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง ในการดำรงตำแหน่งผู้แทนราษฎรจะพบว่า แต่ละคนใช้เวลาในการสร้างการยอมรับไม่เท่ากัน บางคนประสบความสำเร็จได้รับความไว้วางใจจากผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งให้ทำหน้าที่ผู้แทนราษฎรตั้งแต่สมัยแรกที่ลงสมัคร ขณะที่บางคนก็ต้องใช้ความพยายามเป็นอย่างมาก โดยต้องลงสมัครหลายครั้งกว่าจะชนะการเลือกตั้ง

จากปรากฏการณ์ที่มีผู้มีชื่อเสียงที่มีผลงานทางโทรทัศน์ลงสมัครรับเลือกตั้ง หากพิจารณาด้านเงื่อนไขภายในของผู้สมัครจะพบว่า ผู้สมัครที่เป็นผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์และผู้ดำเนินรายการโทรทัศน์มีแนวโน้มที่จะได้รับการเลือกตั้งในการลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรก ขณะที่นักร้องและนักแสดงบางคนต้องลงสมัครหลายครั้ง⁶ และยังพบอีกด้วยว่าผู้สมัครหลายคน

⁴ นกน้อยปากน้ำ, “คนหน้าจอ-คนหน้าไม้ค้ เป็น “ดาวรุ่ง” มากกว่า “ดาวร่วง”,” เนชั่นสุดสัปดาห์ (14 กุมภาพันธ์ 2548):85.

⁵ ฝ่ายวิชาการสำนักพิมพ์บีเคแบงก์, เอกพจน์ ปานแย้ม : จากลูกทุ่งมุ่งสู่สภา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บีเคแบงก์, 2540), น. 1-2.

⁶ ศันสนีย์ นาคพงศ์ ลดาวัลย์ วงศ์ศรีวงศ์ และจักรพันธ์ุ ยมจินดา เป็นผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์และผู้ดำเนินรายการโทรทัศน์ที่ได้รับเลือกตั้งในการลงสมัครครั้งแรก ขณะที่สุเทพ วงศ์กำแหง นักร้อง และอภิชาติ หาลำเจียก นักแสดงได้รับเลือกตั้งในการลงสมัครครั้งที่ 2 ส่วน รณฤทธิชัย คานเขต เป็นนักแสดงที่ได้รับเลือกตั้งในการลงสมัครครั้งที่ 7

มีบุคคลในครอบครัวเป็นอดีตนักการเมือง⁷ อีกทั้งมีผู้สมัครจำนวนไม่น้อยที่เข้ารับการศึกษาคือ เพื่อเพิ่มวุฒิการศึกษาหลังจากตัดสินใจว่าจะลงแข่งขันในสนามเลือกตั้ง⁸ ไม่เพียงแต่เงื่อนไขส่วนตัวของผู้มีผลงานทางโทรทัศน์เท่านั้น หากพิจารณาเงื่อนไขภายนอกของผู้มีผลงานทางโทรทัศน์จะเห็นว่าผู้สมัครกลุ่มนี้มีการย้ายพรรคการเมืองอยู่เสมอ⁹ และผู้สมัครที่สังกัดพรรคการเมืองที่กำลังได้รับความนิยมจากผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งมีแนวโน้มสูงที่จะชนะการเลือกตั้ง¹⁰ ขณะเดียวกันเมื่อกระแสความนิยมของพรรคตกต่ำลง ผลที่เกิดขึ้นก็คือ ผู้สมัครของพรรคไม่ได้รับเลือกตั้ง¹¹ นอกจากนี้ยังพบอีกด้วยว่า มีผู้สมัครที่มีผลงานทางโทรทัศน์จำนวนไม่น้อยมีการเปลี่ยนพื้นที่ในการลงสมัคร ซึ่งมีทั้งกรณีการย้ายจากพื้นที่กรุงเทพมหานครไปต่างจังหวัด และย้ายจากต่างจังหวัดมาลงสมัครในกรุงเทพมหานคร¹² สิ่งที่เกิดขึ้นนี้สะท้อนให้เห็นว่าอาชีพของผู้มีชื่อเสียงที่มีผลงานทางโทรทัศน์

⁷บิดาของ ยุรพันธ์ ภมรมนตรี นักร้อง นักแสดง และผู้ดำเนินรายการโทรทัศน์ เป็นอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงหลายกระทรวง ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงคมนาคม กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงการต่างประเทศ ส่วนพี่ชายของอิสรมันต์ พงษ์เรืองรอง เป็นอดีตผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดราชบุรี

⁸อิสรมันต์ พงษ์เรืองรอง ศึกษาระดับปริญญาโทที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และยุรพันธ์ ภมรมนตรี ศึกษาระดับปริญญาโทที่คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

⁹สุเทพ วงศ์กำแหง ย้ายจากพรรคพลังใหม่มาสังกัดพรรคพลังธรรม ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2531 ขณะที่อภิชาติ หาลำเจียก ย้ายจากพรรคกิจสังคมมาอยู่พรรคสามัคคีธรรม ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2535

¹⁰การเลือกตั้งวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2522 พรรคประชากรไทยได้รับความนิยมอย่างสูงจากผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานคร ทำให้เย็นจิตต์ รพีพัฒน์ ผู้สมัครของพรรคได้รับเลือกตั้งแม้จะเป็นการลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งแรก

¹¹การเลือกตั้งวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2535 กระแสความนิยมพรรคประชากรไทยในกรุงเทพมหานครเริ่มลดลง ผลปรากฏว่า ผู้สมัครของพรรคประชากรไทยที่เป็นอดีตผู้แทนราษฎร 4 สมัย อย่างเย็นจิตต์ รพีพัฒน์ ไม่ได้รับเลือกตั้ง

¹²การเลือกตั้งวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 อภิชาติ หาลำเจียก ผู้สมัครของพรรคกิจสังคม ที่แพ้การเลือกตั้งที่กรุงเทพมหานคร ได้ย้ายไปลงสมัครที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลปรากฏว่า อภิชาติชนะการเลือกตั้ง และสุเทพ วงศ์กำแหง เดิมลงสมัครในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาและแพ้การเลือกตั้งในพื้นที่นั้นมาถึง 2 ครั้ง ได้ย้ายมาลงสมัครในเขตกรุงเทพมหานคร ผลปรากฏว่า สุเทพได้รับชัยชนะ

พื้นฐานทางการเมืองของครอบครัว ระดับการศึกษา การย้ายพรรคการเมือง กระแสความนิยมของพรรคการเมือง และการย้ายพื้นที่ที่ลงสมัคร อาจจะเกี่ยวข้องกับผลการเลือกตั้ง

ในการก้าวเข้าสู่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนับเป็นขั้นตอนหนึ่งที่น่าจะมีผลต่อชัยชนะในการเลือกตั้ง เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ผู้สมัครจะได้ติดต่อสื่อสารกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพื่อโน้มน้าวให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้สมัคร ดังนั้นเมื่อถึงช่วงเวลาของการรณรงค์หาเสียง เราจึงเห็นผู้สมัครทุกคนจากทุกพรรคการเมืองต่างเดินทางหาเสียงด้วยวิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเยี่ยมเยียนประชาชน การเคาะประตู การใช้หัวคะแนน การปราศรัยหาเสียง การจัดทำโปสเตอร์ แผ่นพกแนะนำตัว และการโฆษณาผ่านสื่อมวลชนประเภทต่างๆ เพื่อหวังสร้างคะแนนนิยมอันจะนำไปสู่ชัยชนะในการเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการหาเสียงนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา พรรคการเมืองต่างๆ ได้มีการนำแนวคิดทางการตลาดมาใช้กันอย่างแพร่หลาย¹³ โดยเริ่มมีการจ้างบริษัทที่ปรึกษาเพื่อวางแผนการหาเสียงเลือกตั้งเป็นการเฉพาะ เช่น การเลือกตั้งปี พ.ศ. 2538 บริษัทเอช ซี แมทซ์บ็อกซ์ จำกัด เป็นผู้สร้างสรรคงานโฆษณาให้กับพรรคพลังธรรม บริษัทสปลา แอดเวอร์ไทซิง เป็นผู้วางแผนสื่อและซื้อสื่อโฆษณาให้กับพรรคชาติไทย บริษัททราฟฟิคคอนเนอร์และทริฟเพท อยู่เบื้องหลังงานโฆษณาของพรรคความหวังใหม่¹⁴ ทำให้การรณรงค์หาเสียงมีระดับความเข้มข้นและการแข่งขันที่สูงขึ้น มิงงานวิจัยที่ยืนยันถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่มีต่อชัยชนะของผู้สมัคร อาทิ งานศึกษาของฐิตินันทนา เวตติวงษ์ ที่ศึกษาผู้สมัครที่ได้รับชัยชนะในจังหวัดหนึ่งทางภาคกลาง ในการเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2531 ซึ่งค้นพบว่า ผู้สมัครที่ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งคือ ผู้สมัครที่สามารถประเมินความคาดหวังและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างถูกต้อง และเป็นผู้ที่สามารถจัดวางรูปแบบของพฤติกรรมและกระบวนการหาเสียงได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้ดีกว่าผู้สมัครคนอื่น¹⁵ ข้อค้นพบของฐิตินันทนาเป็นไปในทำนองเดียวกับข้อค้นพบของเสนีย์ คำสุข ที่ศึกษาผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ไม่ได้

¹³ พรรคการเมืองที่มีการใช้กลยุทธ์การตลาดเต็มรูปแบบ คือ พรรคพลังธรรม โดย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรค

¹⁴ “เอกเคาท์เกียรตยศ ดิ่งเอเยนซีลงสนามเลือกตั้ง,” ผู้จัดการรายสัปดาห์ ปีที่ 9 ฉบับที่ 448 (3-9 กรกฎาคม 2538):14-15.

¹⁵ ฐิตินันทนา เวตติวงษ์, “พฤติกรรมและกระบวนการหาเสียงของผู้สมัครที่มีโอกาสได้รับเลือกตั้ง กรณีศึกษาเขตเลือกตั้งที่ 2 ของจังหวัดหนึ่งทางภาคกลางด้านทิศตะวันตก 24 กรกฎาคม 2531,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534), บทคัดย่อ.

รับเลือกตั้งจากการเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2531 ในเขตเลือกตั้งที่ 4 จังหวัดอุบลราชธานี และพบว่า ปัญหาประการหนึ่งที่ทำให้ผู้สมัครไม่ได้รับเลือกตั้ง คือ ไม่สามารถเลือกวิธีการหาเสียงที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ของเขตเลือกตั้งได้¹⁶

ข้อค้นพบของจิตินันทนาและเสนีย์ สะท้อนให้เห็นว่าผู้สมัครได้ตระหนักถึงความสำคัญของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งว่ามีความหมายอย่างมากต่อการได้รับเลือกตั้ง อย่างไรก็ตามผลการศึกษาของจิตินันทนาและเสนีย์เป็นการศึกษาในกรณีของผู้สมัครที่ไม่ใช่ผู้มีชื่อเสียงที่มีผลงานทางโทรทัศน์ ดังนั้นจึงนำคำถามคำตอบว่า หากเป็นกรณีของผู้สมัครที่มีผลงานทางโทรทัศน์จะให้ความสำคัญและมีวิธีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งอย่างไรเพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง เนื่องจากผู้สมัครที่เป็นผู้มีชื่อเสียงที่มีผลงานทางโทรทัศน์มีคุณลักษณะที่แตกต่างจากผู้สมัครที่เป็นบุคคลทั่วไปหลายประการ ประการแรก ผู้มีผลงานทางโทรทัศน์เป็นผู้ที่มีทักษะการสื่อสารดี เพราะการเป็นนักร้อง นักแสดง ผู้ประกาศรายการโทรทัศน์ ผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์ และผู้ดำเนินรายการโทรทัศน์ เป็นงานที่มีหน้าที่ในการส่งสารไปยังผู้รับสารจำนวนมาก จากประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการส่งสารนี้ ย่อมทำให้ผู้สมัครที่เป็นผู้มีผลงานทางโทรทัศน์มีทักษะและความเชี่ยวชาญในการสื่อสารเป็นอย่างดี ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง อันเป็นภารกิจที่ต้องสื่อสารกับผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งได้ ประการที่สอง ผู้มีผลงานทางโทรทัศน์มักเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพ รูปร่าง หน้าตาที่โดดเด่น ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งที่สามารถใช้ดึงดูดใจผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งได้¹⁷ ทำให้การหาเสียงของผู้สมัครกลุ่มนี้ได้รับความสนใจจากผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งมากกว่าการหาเสียงของผู้สมัครที่เป็นบุคคลทั่วไป ประการที่สาม การได้ปรากฏตัวผ่านสื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อโทรทัศน์ สามารถทำให้ผู้รับสารรู้สึกคุ้นเคยกับผู้สมัครต่างๆ ที่ไม่ได้รู้จักกันมาก่อน ซึ่งทำให้ผู้สมัครที่เป็นผู้มีผลงานทางโทรทัศน์ได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีจากผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งเวลาลงพื้นที่หาเสียง¹⁸ ประการที่สี่ โดยมากผู้มีผลงานทางโทรทัศน์มักมีกลุ่มบุคคลที่ชื่นชอบที่พร้อมจะให้การสนับสนุนเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งรวมถึงการให้การสนับสนุนในทางการเมือง ทำให้ผู้สมัครที่มีผลงานทางโทรทัศน์มีฐานคะแนนเสียงเชิงประจักษ์ และจากประสบการณ์การทำงานผ่านสื่อทำให้ผู้สมัครกลุ่มนี้ไม่รู้สึกละอายใจเมื่อต้องปรากฏตัว

¹⁶เสนีย์ คำสุข, “การศึกษากรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ได้รับเลือกตั้ง,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), บทคัดย่อ.

¹⁷Charles U. Larson, *Persuasion : Reception and Responsibility*, Tenth Edition (Canada: Thomson Wadsworth, 2004), pp. 10-11.

¹⁸ลำแข, “ดารากับการเมือง,” *มติชนรายวัน* ปีที่ 27 ฉบับที่ 9725 (25 ตุลาคม 2547):

ผ่านสื่อ อีกทั้งยังเข้าใจคุณลักษณะของสื่อและสามารถใช้สื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการลงสมัครรับเลือกตั้ง อาทิ การใช้เทคนิคการทำให้ตนตกเป็นข่าว การจัดฉากถ่ายภาพเพื่อให้ตนดูโดดเด่น เป็นต้น

ข้อแตกต่างประการสำคัญ คือ ผู้สมัครกลุ่มนี้เป็นผู้มีชื่อเสียง ขณะที่ผู้สมัครที่เป็นบุคคลทั่วไปไม่ได้เป็นผู้ที่มีชื่อเสียง การเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งรู้จักผู้สมัครอยู่ก่อนแล้ว โดยเป็นการรู้จักผ่านการปรากฏตัวทางสื่อประเภทต่างๆ ยิ่งเป็นผู้ที่ทำงานในวงการโทรทัศน์มานานจะยิ่งเป็นที่รู้จักของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งส่งผลดีต่อการลงสมัครรับเลือกตั้ง กล่าวคือ เวลาลงพื้นที่หาเสียงไม่ต้องเสียเวลาแนะนำตัวกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากนัก และประการสุดท้าย ด้วยความที่เป็นผู้สมัครที่มีชื่อเสียง ทำให้ผู้สมัครกลุ่มนี้ได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนมากกว่าผู้สมัครที่เป็นบุคคลทั่วไป เห็นได้จากการที่สื่อมวลชนนำเสนอข่าวการลงสมัครรับเลือกตั้งและการหาเสียงของผู้สมัครที่เป็นผู้มีผลงานทางโทรทัศน์ตลอดห้วงเวลาการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง อย่างไรก็ตามแม้ผู้สมัครกลุ่มนี้จะมีคุณลักษณะเฉพาะที่เป็นข้อได้เปรียบผู้สมัครที่เป็นบุคคลทั่วไปหลายประการ แต่ขณะเดียวกันการเป็นผู้มีผลงานทางโทรทัศน์อาจจะส่งผลในเชิงลบต่อการลงสมัครรับเลือกตั้งได้ กล่าวคือ เมื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งรู้จักผู้สมัครอยู่ก่อนแล้ว จึงทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทราบได้ง่ายว่าผู้สมัครที่เป็นผู้มีผลงานทางโทรทัศน์มีคุณสมบัติที่เหมาะสมจะเป็นผู้แทนราษฎรหรือไม่ รวมทั้งการได้ปรากฏตัวผ่านสื่อบ่อยอาจจะกลายเป็นจุดอ่อนได้ หากการปรากฏตัวในครั้งนั้นผู้สมัครไม่ได้แสดงให้เห็นว่าตนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางการเมืองเพียงพอที่จะชนะการเลือกตั้ง¹⁹ ตลอดจนผู้มีสิทธิเลือกตั้งบางกลุ่มยังมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้มีผลงานทางโทรทัศน์ โดยมองว่าผู้สมัครกลุ่มนี้ยังไม่มีความรู้ความสามารถมากพอที่จะเข้าไปทำงานการเมือง และไม่ยอมรับผู้สมัครที่เป็นผู้มีชื่อเสียงกลุ่มนี้²⁰ ดังตัวอย่างงานวิจัยของศิริรัตน์ ชมงาม ที่ศึกษาการตัดสินใจเลือก ส.ส. ของเยาวชนอายุ 18-19 ปีในเขตกรุงเทพมหานคร และค้นพบว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งกลุ่มนี้ไม่แน่ใจในภาพลักษณ์ด้านการเมือง ความสามารถ ความน่าไว้วางใจ รวมไปถึงความเป็นผู้นำของผู้สมัครที่เป็นนักร้อง นักแสดง พิธีกร ผู้ประกาศข่าว และจะตัดสินใจเลือกผู้สมัครที่มาจากอาชีพทั่วไป

¹⁹ "OUTLOOK," *Bangkok Post* (14 June 1995):27, 34.

²⁰ อานาจ เย็นสบาย, "ศิลปินกับการเมือง," *มติชนสุดสัปดาห์* ปีที่ 15 ฉบับที่ 773 (13 มิถุนายน 2538):72.

มากกว่าผู้สมัครที่มีผลงานทางโทรทัศน์²¹ ด้วยคุณลักษณะเฉพาะของผู้สมัครที่มีผลงานทางโทรทัศน์ดังกล่าวนี้ จึงน่าจะทำให้การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครกลุ่มนี้แตกต่างไปจากการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครที่เป็นบุคคลทั่วไป

นอกเหนือไปจากเงื่อนไขและวิธีการหาเสียงที่ทำให้ผู้มีผลงานทางโทรทัศน์ได้รับการยอมรับให้เข้าสู่ตำแหน่ง ส.ส. แล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ผู้มีชื่อเสียงกลุ่มนี้จะสามารถรักษาสถานภาพการเป็น ส.ส. นั้นได้อย่างไร โดยทั่วไปแล้วผู้ที่เคยชนะการเลือกตั้งมักต้องการให้ประชาชนสนับสนุนตนเองให้ได้รับเลือกตั้งอีกในครั้งต่อไป ทั้งนี้เพราะการได้รับเลือกตั้งติดต่อกันหลายสมัยย่อมทำให้สามารถสร้างผลงานทางการเมืองได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเมื่อผู้มีชื่อเสียงจากวงการโทรทัศน์มีผลงานทางการเมืองเป็นที่ประจักษ์ต่อสายตาประชาชนและผู้บริหารพรรค โอกาสที่จะก้าวหน้าทางการเมืองย่อมมีสูงขึ้น ดังนั้นปรากฏการณ์ที่ผ่านมาหลังจากที่ผู้มีผลงานทางโทรทัศน์ได้รับเลือกตั้งแล้ว เราจึงยังคงเห็นผู้ที่อยู่ในตำแหน่งกลุ่มนี้ติดต่อสื่อสารกับประชาชนในพื้นที่ด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อรักษาคะแนนนิยม อาทิ การไปเยี่ยมเยียนราษฎร การไปร่วมงานชุมชน การนำงบประมาณมาพัฒนาท้องถิ่น และการรับเรื่องร้องเรียน เป็นต้น นอกจากนี้การติดต่อสื่อสารกับประชาชนในพื้นที่โดยตรงแล้ว ยังมีการสื่อสารกับประชาชนผ่านสื่อต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ได้ดำรงตำแหน่งที่มีโอกาสปรากฏตัวผ่านสื่อบ่อย ได้แก่ ตำแหน่งโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี รองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี โฆษกคณะกรรมการการเลือกตั้ง²² หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่อภิปรายในสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น ซึ่งผู้ที่ได้ดำรงตำแหน่งเหล่านี้มีแนวโน้มสูงที่จะได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งหลายสมัย²³ อย่างไรก็ตามไม่ใช่ว่าผู้มีผลงานทางโทรทัศน์ทุกคนที่มีการติดต่อสื่อสารกับประชาชนในพื้นที่จะได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ส.ส. อีกในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น คือ มือดี ส.ส. ที่เป็นผู้มีผลงานทางโทรทัศน์สอบตกเกือบทุกสมัย นอกจากนี้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอีกส่วนหนึ่งก็คือ ยังมี

²¹ศิริรัตน์ ชมงาม, “การตัดสินใจเลือก ส.ส. ของเยาวชนอายุ 18-19 ปีในเขตกรุงเทพมหานครในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2538 : เปรียบเทียบภาพลักษณ์ด้านการเมืองของผู้สมัคร ส.ส. จากอาชีพทั่วไปกับผู้สมัคร ส.ส. จากวงการบันเทิง,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), บทคัดย่อ.

²²ลดาวลี้ วงศ์ศรีวงศ์ เคยดำรงตำแหน่งโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ส่วน ศันสนีย์ นาคพงศ์ เคยดำรงตำแหน่งรองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

²³ยกตัวอย่างเช่นลดาวลี้ วงศ์ศรีวงศ์ อดีต ส.ส. 5 สมัย และศันสนีย์ นาคพงศ์ อดีต ส.ส. 3 สมัย

นักการเมืองจากวงการโทรทัศน์ที่แม้จะไม่ได้ดำรงตำแหน่งที่มีการติดต่อและปรากฏตัวผ่านสื่อมวลชนเป็นประจำ แต่ก็ยังสามารถดำรงตำแหน่งได้หลายสมัย²⁴

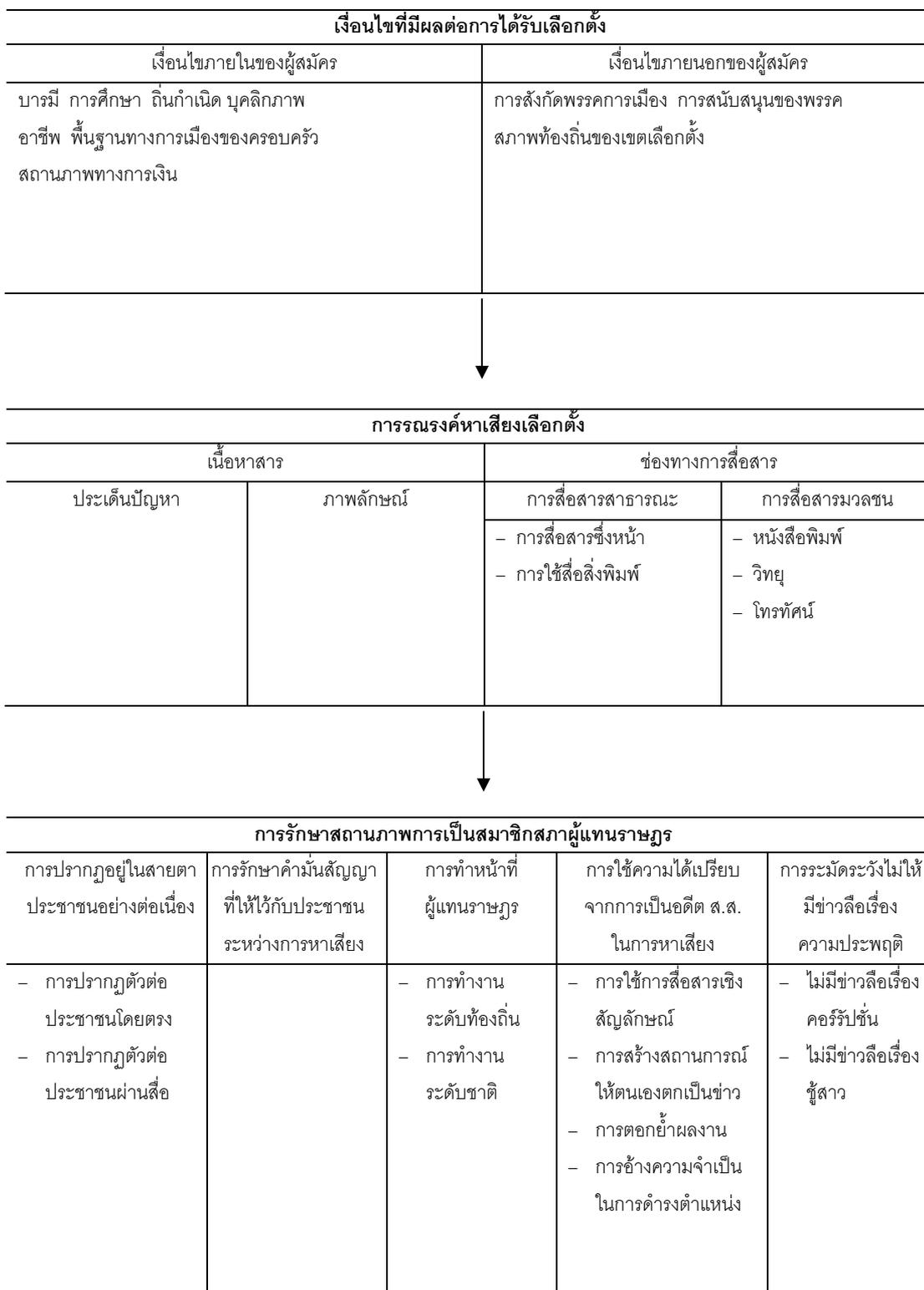
จากปรากฏการณ์ที่มีผู้มีผลงานทางโทรทัศน์ลงสมัครรับเลือกตั้งแล้วมีผู้สมัครบางคนได้รับเลือกตั้ง บางคนไม่ได้รับเลือกตั้ง ขณะที่บางคนอาจต้องลงสมัครหลายครั้งกว่าจะประสบความสำเร็จ จึงเกิดคำถามที่น่าค้นหาคำตอบหลายประการ ประการแรก ผู้สมัครที่เป็นผู้มีผลงานทางโทรทัศน์ควรมีเงื่อนไขอย่างไรจึงจะทำให้ได้รับเลือกตั้ง เนื่องจากผู้สมัครแต่ละคนมีเงื่อนไขที่น่าจะมีผลต่อการได้รับเลือกตั้งแตกต่างกันออกไปทั้งเงื่อนไขภายในของผู้สมัครและเงื่อนไขภายนอกของผู้สมัคร ประการต่อมา ผู้สมัครกลุ่มนี้ต้องรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งอย่างไรจึงจะประสบความสำเร็จในสนามเลือกตั้งเนื่องจากผู้สมัครแต่ละคนมีเงื่อนไขที่ต่างกันไป อีกทั้งยังมีคุณลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากผู้สมัครที่เป็นบุคคลทั่วไป ตลอดจนปรากฏการณ์ที่ผ่านมาเมื่อถึงฤดูกาลเลือกตั้ง เราจะเห็นผู้สมัครที่เป็นนักสื่อสารมวลชนต่างทุ่มเทสรรพกำลังอย่างเต็มที่ในการรณรงค์หาเสียง แต่แล้วทุกครั้งจะมีผู้สมัครจำนวนไม่น้อยที่ต้องผิดหวัง และประการสุดท้าย ส.ส. ที่เป็นผู้มีผลงานทางโทรทัศน์มีวิธีการดำรงรักษาสถานภาพการเป็น ส.ส. อย่างไร เนื่องจากปรากฏการณ์ที่ผ่านมายังพบด้วยว่านักการเมืองที่มาจากวงการโทรทัศน์สามารถรักษาสถานภาพการเป็น ส.ส. ได้แตกต่างกัน บางคนได้รับการสนับสนุนจากประชาชนอย่างต่อเนื่องทำให้ได้ดำรงตำแหน่ง ส.ส. ติดต่อกันหลายสมัย ขณะที่บางคนอยู่ในตำแหน่งได้เพียงไม่กี่สมัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาเงื่อนไขที่ทำให้ผู้มีชื่อเสียงที่มีผลงานทางโทรทัศน์ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
2. ศึกษาการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นผู้มีชื่อเสียงที่มีผลงานทางโทรทัศน์
3. ศึกษาวิธีการดำรงรักษาสถานภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้มีชื่อเสียงที่มีผลงานทางโทรทัศน์

²⁴เช่นกรณีของเอกภรณ์ ปานแย้ม และรณฤทธิชัย คานเขต ทั้งสองคนเป็นอดีต ส.ส. 3 สมัย โดยที่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งโฆษกหรือรองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

กรอบความคิดของการวิจัย

คำนิยามศัพท์

ผู้มีชื่อเสียงที่มีผลงานทางโทรทัศน์ หมายถึง ผู้ที่มีผลงานปรากฏสู่สายตาประชาชนผ่านสื่อโทรทัศน์ในรูปแบบของงานแสดงละครโทรทัศน์ บทเพลง การประกาศรายการโทรทัศน์ การอ่านข่าวโทรทัศน์ และการดำเนินรายการโทรทัศน์ กล่าวคือ ประชาชนรู้จักผู้สมัครในฐานะ นักร้อง นักแสดง ผู้ประกาศรายการโทรทัศน์ ผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์ และผู้ดำเนินรายการโทรทัศน์

เงื่อนไขที่มีผลต่อการได้รับเลือกตั้ง หมายถึง เงื่อนไขภายในของผู้สมัคร และเงื่อนไขภายนอกของผู้สมัคร

- เงื่อนไขภายในของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หมายถึง คุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัคร ได้แก่ บารมี ภูมิหลังด้านการศึกษา สถานภาพทางการเงิน อาชีพ พื้นฐานทางการเมืองของบุคคล ในครอบครัว และประสบการณ์ เป็นต้น

- เงื่อนไขภายนอกของผู้สมัคร หมายถึง เงื่อนไขอื่นๆ นอกเหนือจากคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัคร ได้แก่ การสังกัดพรรคการเมือง การสนับสนุนของพรรคการเมือง และเขตเลือกตั้งที่ลงสมัคร เป็นต้น

การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง หมายถึง การสื่อสารที่มีการวางแผนการคัดเลือกเนื้อหาสาร (Message) และช่องทางการสื่อสาร (Channels) ของผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อสื่อสารกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งตลอดระยะเวลาการหาเสียง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง

เนื้อหาสาร หมายถึง ประเด็นปัญหา (Issue) และภาพลักษณ์ (Image) ที่ผู้สมัครใช้ในการหาเสียง

ประเด็นปัญหา หมายถึง นโยบายหรือปัญหาที่ผู้สมัครใช้ในการหาเสียง ได้แก่ นโยบายด้านสังคม นโยบายด้านเศรษฐกิจ ปัญหาการจราจร และปัญหาการคอร์รัปชัน เป็นต้น

ภาพลักษณ์ หมายถึง คุณสมบัติและบุคลิกภาพที่ผู้สมัครใช้ในการหาเสียง ได้แก่ ความรู้ความสามารถ ความเป็นผู้นำ และความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น

ช่องทางการสื่อสาร หมายถึง ช่องทางการสื่อสารที่ผู้สมัครใช้ในการติดต่อสื่อสารกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ประกอบด้วย การใช้การสื่อสารสาธารณะ และการใช้สื่อมวลชน

สื่อสารสาธารณะ หมายถึง การสื่อสารไปยังผู้มีสิทธิเลือกตั้งในระบบปิด โดยที่ผู้สมัครทราบว่ามีเป้าหมายเป็นใคร ได้แก่ การใช้ห้วคະແນ การเคาะประตู การปราศรัยหาเสียง การเข้าร่วมอภิปราย การใช้รถหาเสียง การตรวจเยี่ยมสถานที่ การใช้สื่อพกพา แผ่นพับ แผ่นปลิว การใช้สื่อกลางแจ้ง สื่ออินเทอร์เน็ต เทปเสียง เลื่อยยึด และหมวก เป็นต้น

สื่อมวลชน หมายถึง สื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์

การรักษาสถานภาพการเป็น ส.ส. หมายถึง การที่ ส.ส. ที่เป็นผู้มีชื่อเสียงจากวงการโทรทัศน์ใช้วิธีการต่างๆ ดังนี้เพื่อให้ตนได้รับเลือกตั้งในครั้งต่อไป ประกอบด้วย การปรากฏตัวต่อประชาชนโดยตรงและปรากฏตัวต่อประชาชนผ่านสื่อเพื่อให้ตนเองได้อยู่ในสายตาประชาชน การรักษาความสัมพันธ์ที่ไว้กับประชาชนระหว่างการหาเสียงเลือกตั้ง การทำหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การใช้ความได้เปรียบจากการเป็นอดีตรัฐมนตรีสภาผู้แทนราษฎรในการหาเสียง และการระมัดระวังไม่ให้มีข่าวลือเรื่องความประพฤติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเงื่อนไขในการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองของผู้มีชื่อเสียงที่มีผลงานทางโทรทัศน์ว่ามีเงื่อนไขๆ ใดบ้าง เงื่อนไขใดเป็นเงื่อนไขที่สนับสนุนและเงื่อนไขใดเป็นอุปสรรคต่อการเข้าสู่ตำแหน่ง
2. เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของผู้มีชื่อเสียงที่มีผลงานทางโทรทัศน์ว่ามีวิธีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งอย่างไรให้ได้รับเลือกตั้ง
3. เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการดำรงรักษาตำแหน่งทางการเมืองของผู้มีชื่อเสียงที่มีผลงานทางโทรทัศน์
4. ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางการศึกษาให้กับผู้มีชื่อเสียงที่มีผลงานทางโทรทัศน์ และนักการเมืองรุ่นใหม่ เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองรวมถึงการรักษาตำแหน่งทางการเมือง
5. ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ด้านการสื่อสารการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้เข้าใจถึงการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองของผู้มีชื่อเสียงที่มีผลงานทางโทรทัศน์ ซึ่งเป็นประเด็นที่มีการศึกษาไม่แพร่หลายเท่าใดนัก